

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับนาฏกรรมจารีตของไทยในเชิงมานุษยวิทยา โดยศึกษาถึงการคงอยู่ของนาฏกรรมจารีตในสังคมปัจจุบัน ภายใต้บริบทและเงื่อนไขแวดล้อมทางสังคมที่มิใช่หนึ่ง วิธีการศึกษาเป็นการเปรียบเทียบถึงกลุ่มคนสองกลุ่ม คือ กลุ่มของคุณเสรี หวังานธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงนาฏกรรมแบบที่เติบโตในสถาบันของรัฐ และกลุ่มของคุณคมกฤษ เครือสุวรรณ ซึ่งแสดงให้เห็นนาฏกรรมที่เกิดขึ้นภาคเอกชน โดยทั้งสองกลุ่มเป็นผู้ที่ผลิตงานนาฏกรรมจารีตในปัจจุบัน การศึกษานี้เป็นการศึกษารูปแบบงานที่ทั้งสองกลุ่มได้พัฒนาขึ้นมา รวมทั้งกระบวนการทำงาน และความสัมพันธ์ที่มีอยู่ในวงสังคมของทั้งสองกลุ่ม

การพัฒนารูปแบบของผลงาน พบว่า ทั้งสองท่านได้นำสิ่งใหม่ ๆ ใส่เข้าไปในการนำเสนอผลงานของตน กลุ่มคุณเสรี จะมีลักษณะเด่น ได้แก่ การจัดรูปแบบรายการใหม่ กล่าวคือ นำประวัติตัวละครมาประกอบเป็นเรื่อง การนำบทกลอนมาบรรจุเป็นองค์ประกอบในการดำเนินเรื่อง ตลอดจนการพยายามสอดแทรกเหตุการณ์ปัจจุบันไว้ในการแสดง เป็นต้น ส่วนกลุ่มของคุณคมกฤษ จะมีการปรับองค์ประกอบในหลายด้าน เช่น การทำเครื่องแต่งกาย และฉากใหม่ เพื่อความวิจิตร การใช้เทคนิคการถ่ายทำสมัยใหม่ เป็นต้น จากรูปแบบงานที่พัฒนาขึ้นของทั้งสองกลุ่ม ได้แสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยน และการอนุรักษ์ไว้ในบางจุด ผลจากการศึกษาพบว่า ทั้งสองกลุ่มมีแนวทางที่ต้องการจะเน้นการอนุรักษ์ไปคนละอย่าง โดยเสมือนกับการสร้างภาพพจน์ของกลุ่ม ทั้งนี้จากกระบวนการนำเสนอผลงานของกลุ่มคุณเสรี จะมุ่งเน้นในการสร้างกลุ่มคนดูใหม่ เพื่อเป็นการอนุรักษ์หน้าที่ของนาฏกรรมไทยให้ดำรงอยู่ต่อไปในสังคม ในขณะที่กลุ่มคุณคมกฤษ พยายามจะเน้นการอนุรักษ์ด้วยการรื้อฟื้นของเก่ามาเผยแพร่ โดยเฉพาะแบบแผนการระชาดต่าง ๆ ที่เป็นแบบดั้งเดิม

ลักษณะ ของความสัมพันธ์ของกลุ่มทั้งสองที่มีต่อกันภายใน และภายนอกกลุ่ม พบว่า กลุ่มของคุณเสรีมีลักษณะ ของความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการขึ้นอยู่กับภายในโครงสร้างของระบบราชการ และที่สำคัญมีแบบแผนความสัมพันธ์ในลักษณะ ของกลุ่มอุปถัมภ์ โดยความสัมพันธ์จะมีหลายด้าน ทั้งความสัมพันธ์ส่วนตัวที่โดยมากจะอาศัยความสัมพันธ์ทางเครือญาติ นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์ที่อยู่บนฐานของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อันเกิดจากลักษณะ ของการพึ่งพากันด้วย สำหรับกลุ่มของคุณคมกฤษ พบว่า มีลักษณะที่แตกต่างออกไป คือ จะมีลักษณะการรวมกลุ่มกันอย่างหลวม ๆ เพื่อผลในการผลิตผลงานเท่านั้น กลุ่มนี้จึงมีสมาชิกไม่คงที่ และมีความ

สัมพันธ์ที่มายั่งยืน ดังนั้น การรวมกลุ่มจึงอยู่บนพื้นฐานในลักษณะของธุรกิจ จากลักษณะการรวมกลุ่มของกลุ่มคุณคมกฤช มีข้อน่าสังเกตว่าอาจจะมีปัจจัยที่ทำให้ความสัมพันธ์ของกลุ่มแตกต่างจากกลุ่มคุณเสรี คือ ประการแรก งานของกลุ่มนี้ เป็นงานในระยะเริ่มแรก การสร้างทีมงานจึงยังไม่ชัดเจน ประการที่สอง ลักษณะของกลุ่มไม่ได้ทำหน้าที่เป็นคณะละครเช่นกลุ่มของคุณเสรี

ชีวประวัติ รูปแบบผลงานที่น่าเสนอ ลักษณะความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม และต่อสังคมของกลุ่มทั้งสองดังกล่าวข้างต้น สามารถที่จะกล่าวได้ว่า เป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่จะอธิบายถึงความแตกต่าง และความคล้อยคลึงของพัฒนาการ และแนวทางการเสนอนาฏกรรมของคุณเสรี หวังในธรรม และคุณคมกฤช เครือสุวรรณ นอกจากปัจจัยข้างต้นแล้ว พบว่า สภาพเศรษฐกิจปัจจุบันยังเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกส่วนหนึ่ง ทั้งนี้จากจุดมุ่งเน้นของทั้งสองกลุ่ม ที่เน้นการประยุกต์กับเน้นการรักษาความเป็น "ของโบราณแท้ ๆ " เปรียบเหมือนยุทธวิธี ที่จะทำให้แบ่งสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจกันได้ โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่ต่าง ๆ กัน นอกจากนั้นปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการผลิตงานนาฏกรรมของทั้งสองกลุ่ม ได้แก่ ภูมิหลังของการฝึกฝน หรือประวัติชีวิต กล่าวคือคุณเสรีถือเป็นคนของกรมศิลปากร มีภูมิหลังใกล้ชิดกับสถาบัน ดังนั้น จึงมีความชอบธรรมบางอย่างที่จะสร้างของใหม่เข้าไปในการแสดง ในขณะที่คุณคมกฤช ไม่ได้มีภูมิหลังใกล้ชิดกับกรมศิลปากร แต่มีการฝึกฝนจากสถาบันศิลปะสมัยใหม่ ดังนั้น การผลิตงานนาฏกรรมจึงอาจจะต้องสร้างความน่าเชื่อถือ หรือความชอบธรรมให้กับผลงาน โดยเน้นการใช้ผู้รู้ หรือที่ถือว่าเป็นครูโบราณ ผนวกการนำเทคนิคของวิจิตรศิลป์สมัยใหม่มาประยุกต์ เพื่อที่จะทำให้สามารถดำรงอยู่ได้ในวงการนาฏกรรมต่อไป